

A MAGYAR PÉNZEK

A magyar államiság ezer éve alatt viszonylag kevés pénznem létezett. Az első pénzünk a *dénár* volt: ez egy ezüstpénzt jelentett, amelyet Nyugat-Európában a 8. századi Karoling-reformot követően kezdtek újra verni a római *denarius* mintájára. Magyarországon I. (Szent) István uralkodásának idején, az államalapítás szervező munkájának részeként indult meg a *dénár* kibocsátása, amely nem csupán gazdasági szükségleteket elégített ki, hanem egyben az ország szuverenitását is kifejezte. A *dénár* a magyar pénzrendszer stabil részének bizonyult: a címlet verése I. István korától egészen Mária Terézia uralkodásáig (1767-ig) tartott.

A firenzei aranyforint, a *fiorino d'oro* 1252-ben kezdte meg karrierjét. Nálunk először 1325-ben, Károly Róbert (uralk. 1308–42) uralkodása alatt vertek ennek mintájára pénzt, ez volt a *forint*. A magyar aranyforint nemzetközileg is kedvelt, értékálló fizetőeszköznek számított. A 16. századtól az aranyérme megnevezésére ugyan már inkább a *dukát* kifejezést használták, a jól csengő *forint* név azonban megmaradt: egy ideig számítási egységként élt tovább (a *tallér* felét jelentette, így 60 *krajcár*-nak felelt meg), majd a papírpénzekben tűnt fel újból. 1892-től ugyan a *korona* lépett a helyére, 1946 óta azonban ismét a *forint* Magyarország hivatalos fizetőeszköze.

Az aranyforinttal majdnem egyszerre, 1329-ben kezdődött Magyarországon a *garas* verése. A *garas* a *dénár*-nál nagyobb, értékesebb ezüstpénz volt, melyet a 13–14. századi Európa számos országában gyártottak. Károly Róbert cseh mintára vette át. Neve – a *forint*-hoz hasonlóan – vándorszó: a latin *denarius grossus* 'vastag dénár' elnevezésből ered, éppúgy, mint a nagy ezüstcímlet velencei (*grosso*), angol (*groat*) vagy német (*Groschen*) elnevezése. Magyarországon a *forint* váltópénze volt, Hunyadi Mátyás (uralk. 1458–90) korától annak huszadrészét érte. Verése a 17. századig zajlott, a megnevezés azonban (egyhuszad *forint*, azaz három *krajcár* értékben) még sokáig továbbélt.

A *tallér* kialakulásában szintén jelentős szerepet kapott Csehország. A cseh Ércegségben fekvő St. Joachimstaler ezüstmintáiból indult hódító útjára a 16. század elején ez a súlyos, nagy értékű ezüstérme (eredetileg *Joachimstaler Guldengroschen*, ebből rövidült a *Taler*, *tallér* név), melyet 1553-tól Magyarországon is vertek. Ugyanebből a szótövből ered a *dollár* és a szlovén valuta, *tolár* neve is.

A *krajcár* nevét az érmére vert ábráról kapta (ném. *Kreuzer* 'a kereszt ábrájával ellátott pénzérme' – az első így nevezett érméken ugyanis kereszt volt látható). A 16–19. században használták délnémet, osztrák és svájci területeken. Magyarországon I. Lipót (uralk. 1657–1705) vezette be, ezüst aprópénzként, Mária Terézia (uralk. 1740–80) pedig már *réz-krajcár*-okat veretett. A név az osztrák-németből került át a magyarba, bár ekkor már sem az osztrák, sem a magyar *krajcár*-ok éremképe nem ábrázolt keresztet. 1892-ig az Osztrák–Magyar Monarchia hivatalos (váltó)penze volt, egy *forint* eleinte 60 *krajcár*-t ért, később százat.

1892-ben a Monarchia pénzneve a *korona* (ném. *Krone*) lett, hazánkban 1927-ig volt hivatalos fizetőeszköz. Nevét a hatalom jelképének számító koronáról kapta. Egy *korona* 100 *fillér*-t ért.

1927-ben lépett a korona helyére a *pengő*, melynek neve a *peng* ige folyamatos melléknévi igenévi alakjából jött létre (tkp. „pengő pénz”). 1946-ig élt, váltópenze a *fillér* volt. A *pengő*-höz fűződik a történelem legnagyobb hiperinflációja.

Szintén német eredetű szó a *fillér* (*vierer* 'a négyes, azaz négykrajcáros'). A *fillér* 1892-től volt a *korona*, majd később a *pengő* és a *forint* egyszázadnyi váltópenze.

Hazánkban az elmúlt évszázadok alatt más pénzek is forgalomban voltak, mint pl. az *obolus*, a *máriás*, a *libertás* és a *poltora* (ezekről részletesebben ld. az adattárat).

Mint ebből a rövid áttekintésből is látható, pénzneveink szinte mind-egyike „import” anyag, a külföldről érkezett pénz hozta magával a nevét is. Az egyetlen kivétel a magyar belső keletkezésű *pengő*.